

Elke twee jaar bezoekt en delegatie van het bestuur van COEN de projecten in Roemenië. Eind april hebben Hans Timmerarends, de nieuwe voorzitter, Marja van Asperen, de nieuwe secretaris, Adri en Liesbeth van Slightenhorst, Jaap en Paula Bakker als nieuw bestuurslid een bezoek aan de door COEN gesteunde projecten gebracht.

Vrijdag 29 april

We vertrekken om 04.00 uur, nadat we in het huis van Liesbeth en Adri de Heere, onze God een zegen gevraagd hebben om de lange reis naar Roemenië te maken. Na een uurtje rijden zien we in het Oosten het eerste ochtendgloren. Met z'n drieën kruipen we om beurten achter het stuur en rijden de voor ons zo langzamerhand bekende weg via Venlo – Frankfurt – Regensburg- Passau – Linz – Wenen richting Boedapest. Het is prachtig weer en we rijden verder onder een stralend blauwe lucht. Maar vanwege de lange files bij Wenen zijn we toch later dan verwacht en zoeken we voor Boedapest een hotelletje in Tatabanya, hotel Arpad. Na een warme maaltijd met een Roemeens biertje zoeken we om 22.00 uur onze slaapkamer op, nadat Liesbeth met ons de avondsluiting gehouden heeft. Als we 's morgens op 7.00 uur aan het ontbijt zitten, blijken sommigen van ons maar weinig geslapen te hebben. Wat bleek? Tot vijf uur in de ochtend was er in de kelder een feest aan de gang met zoveel lawaaierige muziek, dat van slapen weinig terecht kwam.

Zaterdag 30 april

Om 07.30 uur zoeken we de auto op en rijden via Boedapest richting Roemenië. Na Debrecen, het centrum van de Hongaarse Reformatie, nemen we de 47 richting Oradea. Vlak voor Oradea zien we veel afbraakpanden en mega lege fabriekshallen, die naar onze indruk al jaren leeg staan. Een desolate toestand. Maar er zijn ook nieuwe ontwikkelingen. We weten dat er van Cluj naar Turda een 45 km lange nieuwe vierbaansweg loopt. We zijn benieuwd of deze weg al verder doorgetrokken is richting Boekarest.

Als we bij Oradea de grens passeren, schrikken we toch wel een beetje van de lange rij vracht- en personenwagens, die vanuit Roemenië naar Hongarije willen. Het lijkt ons verstandig om bij de terugreis er rekening mee te houden en een andere grensovergang te kiezen. In Oradea zoeken we de weg naar Paleu, het eerste adres dat we willen aan doen. Na vele omzwervingen zien we in de verte op een heuvel een wit kerkje opdoemen. We verwachten daar te moeten zijn. Dominee Köteles staat, samen met Sandor, een gemeentelid, die aardig Nederlands blijkt te spreken ons op te wachten om ons te verwelkomen. Hij kan ons niet ontvangen in zijn pastorie. Samen met zijn vrouw en de baby van vier maanden hebben ze de beschikking over één kamer, waarin ze wonen, slapen en eten. Daarom ontvangt hij ons met koffie en thee in z'n studeerkamer. Daar doet hij z'n verhaal.

Precies een jaar geleden is hij in Paleu begonnen. Hij kreeg een beroep van deze plaats. Hoewel de situatie verre van rooskleurig was, ervoer hij het als een roeping van God om er heen te gaan. De kerkdiensten werden bezocht door niet meer dan 10 tot 12 personen. De pastorie was totaal verwaarloosd, achtergelaten door de vorige dominee twee jaar geleden. Deze dominee had vanuit Nederland een donatie ontvangen om de pastorie op te knappen. Helaas, hij had het geld gebruikt voor zijn eigen huis. Nadat hij geschorst is, heeft ds. Köteles zijn plaats ingenomen. Tot blijdschap van de gemeente. Momenteel heeft hij 70 tot 90 mensen onder zijn gehoor.

Hij laat tekeningen en een begroting zien van de verdieping, die grondig gerestaureerd moet worden, zodat de slaapkamers op deze etage droog blijven. Hem is reeds toegezegd dat COEN het dak voor haar rekening neemt. Rekeningen zullen later toegestuurd worden. Voor het eten zijn we op deze zaterdagmiddag uitgenodigd bij een van de presbyters, een van de ouderlingen, die timmerman/meubelmaker blijkt te zijn. Met trots laat hij ons dan ook zijn werkplaats zien. Zijn vrouw, onderwijzeres op de plaatselijke kleuterschool zet ons een heerlijke maaltijd voor met specifiek Roemeense gerechten, veelal uit eigen tuin.

Na het eten begeleidt Sandor Szabo ons naar het CE-gebouw in Oradea, waar we overnachten. CE staat voor Christian Endeavour dat is zoiets als Christelijk Streven. Sandor laat ons het grote gebouw zien met z'n vele lokalen en ruimtes. Er worden onder coördinatie van hem heel wat activiteiten ontplooid: bijbelstudie voor ouderen, voor jongeren en kinderen, voor gezinnen en voor weduwen. Er worden jeugdbijeenkomsten gehouden aan de hand van een bepaald thema. Er zijn gebedsgroepen. Er wordt naschoolse opvang georganiseerd. Ook is er een winkel waar tweedehands kleding, fietsen en andere huishoudelijke artikelen verkocht worden. En elke maand worden 150 arme gezinnen geholpen met voedsel en medicamenten. "De armen zijn er altijd onder u", zei Jezus. Zo ook hier.

Zondag 1 mei

Na het ontbijt, door Sandor en Paula gereedgemaakt, gaan we ter kerke in Paleu. Er zijn twee diensten: om 10.00 uur en om 15.00 uur. We zitten in de gastenbank, vlak onder de preekstoel.

Ds. Köteles preekt n.a.v. 1 Kon. 19 over Elia, door God weer opgezocht. We verstaan het uiteraard niet. Sandor, die naast Hans zit, vertaalt het voor hem, zodat we na afloop horen waarover gepreekt is. De vrouw van de dominee bespeelt het pijporgel. Het moet nodig gestemd worden. Naast Hongaarse liederen zingen we ook psalm 42. Wij doen het in het Nederlands. Na afloop drinken we koffie en maken we onder een stralende zon een boswandeling. Ondertussen gaat ds. Köteles naar een naburig dorp, waar hij om 13.00 uur voorgaat. Om 15.00 uur is de tweede dienst. Ds. Köteles preekt over Hanna n.a.v. 1 Samuël 1. In deze dienst zingen we psalm 25 en nog andere liederen op voor ons bekende melodieën. Aan het eind van de dienst dragen enkele jongeren en kinderen een gedicht voor en speelt een meisje "Jesu, meine Freude" van J.S. Bach op haar viool, speciaal voor de Hollandse gasten.

Na afloop worden heel wat handen geschud en worden we uitgenodigd bij een andere presbyter te komen eten. Het blijkt een aannemer te zijn. Hij heeft z'n hele achterhuis grondig en prachtig gerenoveerd. Sandor brengt ons weer naar het CE-huis, want hij moet nodig naar huis om zijn vrouw te helpen z'n zoontje in bad te doen. Ze wonen in een 2-kamerflat van 35 m². Dat is geen luxe.

Maandag 2 mei

Na het ontbijt vertrekken we om 8.30 uur vanuit Oradea en gaan op weg naar Mera, vlakbij Cluj. Adri heeft de weg zo uitgekiend dat we niet door de stad hoeven. Om 11.45 uur rijden we door Mera. We rijden langzaam en ja, daar ineens herkennen we het nieuwe gebouw aan de felle blauwe kleur op de voorgevel aangebracht en worden hartelijk begroet door Agnes, de secretaresse van de directeur van Diakonia en door Simon Petrus, de manager van het verbouwde verzorgingshuis. Het stukje nieuwbouw, met op elke verdieping twee 2-persoonskamers ziet er up-to-date en uitstekend uit.

Heel veel is in eigen beheer gedaan. De manager blijkt van alle markten thuis te zijn. Daarom heeft de bouw wat langer geduurd dan gepland. Achter het verzorgingshuis wordt een schuur tot een volledig nieuwe locatie verbouwd. Het heeft drie verdiepingen. Vier nieuwe lokalen komen er voor totaal 50 kansarme Romakinderen uit het dorp in de leeftijdsgroep van 6 t/m 14 jaar. Ze krijgen er dagelijks naschoolse opvang, inclusief een warme maaltijd. Ook worden bijbelvertellingen gedaan en worden onderwerpen besproken zoals persoonlijke hygiëne, gedragsregels, christelijke normen en waarden etc. Ook de ouders worden hierbij betrokken, waardoor deze Roma's steeds meer gaan deelnemen aan het gemeenschaps- en zelfs gemeenteleven.

Na de rondleiding krijgen we een heerlijke lunch aangeboden: groentesoep, een schnitzel met een schaalje zure kool als groente. We bedanken de kokkinnen in de keuken er hartelijk voor. Met een voldaan gevoel, na alles wat we gezien hebben nemen we afscheid van Agnes met de wens: Isten aldja : God zegene je. We gaan op weg naar Arcus, waar Peter Makkai woont, een kleine 300 km verderop. Onderweg zien we in Huedin de rijk versierde en gigantisch grote Roma villa's. Geen van alle bewoond; ze dienen als statussymbool. In het dorpje Chetani wisselen we van chauffeur. Ineens komen we erachter dat we in 2012 hier merkwaardigerwijs ook van chauffeur gewisseld hebben.

Onderweg stoppen we tien minuten in het dorpje met de vele souvenirswinkeltjes. Want Liesbeth wil toch wel graag een aardigheidje voor haar kleinkinderen meenemen. Bij de volgende wisselstop wil Adri toch wel even tussen de bomen kijken. Als hij terugkomt roept Liesbeth: Jeroen, poep aan de schoen. Gelukkig heeft Paula geurdoekjes meegenomen en is de zaak snel opgelost.

Rond 19.30 uur arriveren we in Arcus. Peter Makkai brengt ons meteen naar ons vendeghaz, het pension met de naam Ezüstfenyör van Gabi Karda, een weduwe die dit pension runt.

Om 20.00 uur komt Peter samen met zijn vrouw Enikö ons vergezellen en gezamenlijk genieten we van een heerlijke warme maaltijd, voorafgegaan - hoe kan het ook anders - door een welkomstdrank, de palinka. We praten heel wat af en maken met Peter een afspraak voor het programma van de volgende dag. Hij wil ons graag al zijn projecten laten zien.

Dinsdag 3 mei

Om 9.00 uur komt Peter ons ophalen. Hij heeft de hele dag voor ons gereserveerd om zoveel mogelijk projecten te laten zien. Omdat we niet weten of het de hele dag droog blijft gaan we eerst naar Valea Crisului, het Irisz kamp. Het is gelegen op ruim 1 hectare grond, gekocht door Diakonia voor € 30.000, geschonken door een Duitse organisatie. De weg erheen is ook hier heel wat beter dan in vorige jaren.

Op het terrein, mooi afgerasterd, zien we de logeershuisjes, waarvan één door COEN geschonken. Er staat nu ook een grote centrale gemeenschapsruimte met grootkeuken en een grote veranda, waar grote groepen kunnen eten. In elk logeershuis bevinden zich drie 2-persoonskamers, twee badkamers en een gemeenschapsruimte met keukenblokje. Er is nu ook centrale verwarming aangelegd, gevoed door een grote op hout gestookte kachel.

In de kas worden allerlei groente, zoals tomaten, paprika, pepers en veel spinazie geteeld. De groenten worden op bestelling afgehaald en verkocht. Ook zien we schapen, varkens en biggen. Op de website kan men de bestelling doen. Alle dieren zijn reeds gereserveerd voor de verkoop. Het geheel heeft zich ontwikkeld tot een complete zorgboerderij. De door COEN geschonken grasmaaier, trekker en houtversnipperaar staan bij de andere werktuigen.

Van april tot september is het Irisz-camp bezet met groepen, gehandicapten of niet gehandicapten mogen gebruik maken van deze voorzieningen. Rond een bepaald thema worden bepaalde programma's aangeboden, alles gecoördineerd door Enikö, de general manager van het Iriszcamp.

Op weg naar een Diakonia gemeenschapshuis in de buurt, waar ook allerlei activiteiten voor Romakinderen gedaan worden, gaan we een kijkje nemen in het Roma dorp, waar de nachtwaker van het Iriszcamp woont. De straatje zijn zo nauw dat we er niet met de auto kunnen komen. In een piepklein huisje woont hij er samen met zijn vrouw en zijn schoondochter. Zijn dochter en zoon werken beiden in Duitsland. We rijden naar Sf.Gheorghe, kijken even bij een middelbare school, waar een groepje anders begaafden o.l.v. Erwin Veldman de tuin in onderhoud heeft. Erwin is een jongeman uit Nijkerk met een afgeronde HBO-opleiding Industrieel ontwerp, die een jaartje als vrijwilliger bij Diakonia in Sf.Gheorghe werkt.

Vervolgens brengen we een bezoek aan de Irisz-shop, een kledingwinkel, waar onder begeleiding vier mensen met een beperking de winkel runnen en zo hun eigen salaris verdienen. Via de liefdadigheidsstichting Zarfath krijgt Peter van allerlei fabrieken kleding, o.a. van Zeeman, Gaastra en McGregor. Aan de kassa zit de kassière. Al vanaf haar geboorte kan ze niet lopen. Twintig jaar lang, thuiswonend 3-hoog heeft ze de Heere gebeden of ze een baan mocht vinden, vertelde Peter tijdens het avondeten. Nu werkt ze al drie jaar als kassière om de kleding af te rekenen.

Dan rijden we naar het Iriszhuis, het dagverblijf voor de anders begaafden (Irisz d.w.z. na regen komt zonneschijn, gesymboliseerd door de regenboog in het logo). Sinds 7 jaar worden er dagelijks 24 mensen met een beperking voor dagbesteding en sociaal werk door de ouders of familie naar het Iriszhuis gebracht. Elke groep van acht personen heeft een begeleider. Ze doen er allerlei activiteiten: schorten en tassen naaien, kussens borduren, creatieve/educatieve activiteiten. Er is ook een kaarsenmakerij, een uitleencentrum voor rolstoelen. Maar ook een heuse w.c.-papier "fabriek". De rollen worden verkocht aan de plaatselijke ziekenhuizen. Zo probeert met mensen op te leiden naar een zelfstandige baan.

We rijden naar het hoofdkantoor, een groot gebouw, ooit geschonken door de Staat. We maken kennis met allerlei afdelingen: thuiszorg, jeugdzorg, administratie etc. Er zijn 17 verpleegkundigen en verzorgenden in dienst voor 800 patiënten in 40 omliggende dorpen. In de kleding sorteerderij is het rustig. Peter zou graag meer kleding ontvangen. Kleding wordt gesorteerd en keurig netjes soort bij soort ingepakt. Deze kleding wordt gekocht door eigenaren van ca. 40 tweedehands winkels, die Sf.Gheorghe rijk is.

We bekijken ook de werkplaatsen: de timmerij/houtzagerij, waar juist twee jongens bezig zijn het zaagsel op te vegen. We zien de metaalwerkplaats en de schilderswerkplaats. Een aantal gehandicapten van hoger niveau werken er onder begeleiding in loondienst. We gaan nog even terug naar het Iriszhuis. Daar wacht ons een verrassing. Als we binnenkomen zien we in de hal een mooie eigen gemaakte bank staan, met gekleurde linten versierd.

Hans, de voorzitter en Marja, de secretaris worden gevraagd de linten door te knippen en de bank voor gebruik te openen. Op de rugleuning is een plaatje aangebracht: COEN. Zo hebben Hans en Marja een echte COENbank voor het Iriszhuis geopend. Hij komt buiten bij de twee andere banken te staan. Aan het eind van het "feestje" worden nog enkele "aangeklede" poppen uitgedeeld, waarmee ze met blijde gezichten naar huis gaan.

Tot slot van de dag bezoeken we nog een nieuwe pas geopende kledingwinkel in Covasna. Met eigen personeel heeft men een groentehal omgetoverd tot een kleurige kledingwinkel. Het was een overvolle dag, maar we hebben een goed beeld gekregen van wat Diakonia in deze regio met als initiator Peter Makkai allemaal voor elkaar krijgt. Na het eten in ons pension, samen met Peter en Enikö, waarbij Edwin Veldman en de dochter van Peter uitgenodigd zijn, gaan we vroeg naar bed en we slapen allen als een roos.

Woensdag 4 mei

Na het ontbijt kopen we enkele potjes jam of honing of een flesje palinka bij onze hospita, bedanken haar nogmaals voor de goede zorgen en rijden dan via Brasov richting Ghiroda, ons volgende bezoekadres. Tot Sibiu gaat het niet snel. We moeten door heel wat dorpjes heen. Maar na Sibiu zien we tot onze verbazing dat er reeds heel wat stukken 4-baansnelweg gereed zijn tot aan Arad toe. Het schiet lekker op. Om een uur of vier zijn we al in Ghiroda, in het uiterste zuidwesten van Roemenië. Omdat we het adres hebben, rijden we rechtstreeks naar ons pension. We frissen ons even op en vinden daarna het huis van Ingrid van de Velde.

Met op de achtergrond het geluid van de kinderen in de achterkamer, doet ze onder het genot van een kopje koffie, gezet door twee HBO-stagiëres, haar verhaal. In 2004 is ze vanuit de Nederlandse stichting Ghiroda gestart met de opvang van (wees)kinderen. Elders had ze gezien hoe men in Roemenië omgaat met wees- en door ouders verlaten kinderen. Momenteel herbergt ze 12 kinderen in de leeftijd van 9 tot 16 jaar. Sommigen hebben geen ouders meer, anderen zijn door de ouders in de steek gelaten. Alle kinderen zijn via een rechterlijke uitspraak geplaatst. Voor elk kind ontvangt ze van de Staat 660 lei d.i. € 150,- per maand. Van haar eigen stichting krijgt ze wat steun. Daarnaast wordt ze gesteund door de SDOK, maar deze subsidie wordt in drie jaar afgebouwd.

Ze heeft een parttime psycholoog en een groepsleider in dienst en drie morgens per week komt er een schoonmaker. COEN heeft haar een overkapping aan de achterkant van het huis toegezegd. De materialen ervoor heeft ze reeds gekocht, omdat ze 's winters goedkoper zijn. De rekeningen worden als bewijsstuk overhandigd. Onlangs kwam een aantal mensen uit Texas aan de deur en vroegen of ze deze zomer wat voor haar konden doen. Ze hebben beloofd de overkapping te plaatsen en het hele huis te schilderen. Graag zou ze nog nieuwe deuren in haar huis willen plaatsen. Het was een kort bezoek, maar wel verhelderend. Dankbaar voor de geringe steun die we haar kunnen geven, wenst ze ons een goede thuisreis en wijst ze ons op de kaart de weg naar een rustige grensovergang.

Donderdag 5 mei

Na het ontbijt in ons pension gaan de vier bestuursleden (Hans, Adri, Marja en Paula) naar Ingrid van de Velde om het een en ander nog eens duidelijk door te spreken voor de toekomst. Liesbeth en ik maken een wandeling door het dorp. We gaan een levensmiddelenzaak binnen en zijn benieuwd naar de prijzen. We schrikken als we zien dat de prijzen voor levensmiddelen net zo duur zijn als in ons land.

's Middags bezoeken we de stad Timisoara met z'n imposante, maar slecht onderhouden gebouwen en woningen. We willen ook graag de Roemeense Orthodoxe kathedraal van binnen zien. Banken staan er niet. Men komt er alleen binnen om Jezus en Maria te begroeten en te bidden. We lopen door de Parcus Botanicus, de botanische tuin. Er staat nog weinig of niets in bloei. Om 18.00 uur vertrekken we voor een goedkope, warme maaltijd in restaurant "Senator". Het laat zich goed smaken, want sinds het ontbijt hebben we niet meer gegeten dan de stroopwafel van Marja. We gaan vroeg naar bed, want de volgende morgen willen we vroeg vertrekken.

Vrijdag 6 mei

Om 6.00 uur vertrekken we. Het is dan 5.00 uur Nederlandse tijd. De lunchpakketjes zijn voor ons gereed gelegd op de tafel om mee te nemen. De boterhammen met kaas, worst en paprika ertussen smaken onderweg heerlijk.

Vanaf Timisoara rijden we op de 4-baansweg richting Boedapest. Grote geelgekleurde koolzaadvelden staan in de bloei. Een prachtig gezicht. Bij Mako steken we de grens over. We kunnen zonder enig oponthoud doorrijden. Het is rustig op de weg en de reis verloopt zo goed, dat we halverwege de dag besluiten om maar door te rijden naar Nederland. Na 1648 km gereden te hebben zijn we blij en dankbaar dat we om 22.30 uur Nijkerk binnenrijden. We zitten weer om de tafel bij Adri en Liesbeth. Hans dankt God voor de fijn verlopen reis, de behouden thuiskomst en de goede verhelderend gesprekken in Roemenië. De reis is voorbij, maar de herinnering blijft.